

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์

การดำรงอัตลักษณ์ของชุมชนกลุ่มน้อยในภาคเหนือ

ผู้เขียน

นายมงคล พนมมิตร

ปริญญา

ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การศึกษานอกระบบ)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คุสิต ดวงสา

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำรงรักษาอัตลักษณ์ของชุมชนกลุ่มน้อย และศึกษาเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับการดำรงรักษาอัตลักษณ์ของชนกลุ่มน้อยในภาคเหนือ โดยเน้นศึกษาถึงกระบวนการในการดำรงรักษาอัตลักษณ์ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม (ในแต่ละช่วงเวลา)

การวิจัยเป็นแบบเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีสนทนากลุ่ม การสังเกต แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ ไม่เป็นทางการและแบบเจาะลึก ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล จำแนกแยกแยะประเด็นข้อมูลตามวัตถุประสงค์ วิเคราะห์และนำเสนอโดยการบรรยาย ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ในเรื่องอัตลักษณ์ของชุมชนกลุ่มน้อยบ้านห้วยเฮี้ยะ หมู่ที่ 8 ตำบลปางมะผ้า อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้น พบว่ามีหลายอัตลักษณ์ เช่นอัตลักษณ์แบบดั้งเดิมที่แสดงออกทางกายภาพ คือการแต่งกายประจำเผ่าด้วยชุดสีดำ มีภาษาพูดเฉพาะของชนเผ่า มีวัฒนธรรม และประเพณีของชนเผ่าที่จัดขึ้นในทุกปี ส่วนอัตลักษณ์ที่เป็นนามธรรมอยู่ภายในที่แสดงออกผ่านการปฏิบัติคือการมีพฤติกรรม บุคลิกภาพ และลักษณะนิสัยที่ถ้อยถ้อยอาศัย มีความเป็นพี่เป็นน้อง เป็นเครือญาติ ให้การช่วยเหลือแบ่งปันผู้ด้อยโอกาส และการให้คุณค่า และให้ความเคารพต่อผู้อาวุโสรวมถึงทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของชุมชน อัตลักษณ์ที่ถูกสร้างขึ้นใหม่คือ อัตลักษณ์การประนีประนอม อ่อนน้อมถ่อมตน ไม่โอ้อวด ไม่แข็งขัน เป็นมิตรได้กับทุกคน และอัตลักษณ์ตามสมัยนิยมของคนรุ่นใหม่ อัตลักษณ์เหล่านี้เกิดขึ้นและสั่นไหวไปตามสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงเวลาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

แต่ละอัตลักษณ์ถึงแม้จะเกิดขึ้นในสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน แต่ทุกอัตลักษณ์เป็นอัตลักษณ์ที่มีรากฐานมาจากความคิด ความเชื่อที่ผูกติดกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และความรู้ภูมิปัญญาดั้งเดิมของชนเผ่าที่สั่งสมมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ และชุมชน ได้มีการสร้างกระบวนการเรียนรู้และสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นมาจนถึงปัจจุบัน อัตลักษณ์เหล่านี้ ถือได้ว่าเป็นศักยภาพของชุมชน ที่ชุมชนสามารถดำรงรักษาเอาไว้ได้อย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน โดยมีกระบวนการในการดำรงรักษาที่ประกอบด้วยองค์ประกอบหลักที่สำคัญสามประการคือ *ประการแรก* การมีฐานความคิดที่คำนึงถึงความมั่นคง ความเป็นปึกแผ่นของชุมชนเป็นที่ตั้ง *ประการที่สอง* มีกลไกของชุมชนที่ถือเป็นเสาหลักค้ำยันหมู่บ้านตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันทำหน้าที่อย่างเข้มแข็ง และ*ประการที่สาม* การมีวิธีการสร้างการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อให้เห็นถึงคุณค่าของการดำรงรักษาอัตลักษณ์ของชนเผ่า

ผู้วิจัยพบว่า เงื่อนไขที่ทำให้เกิดการดำรงรักษาอัตลักษณ์ดังกล่าวข้างต้น มีทั้งเงื่อนไขที่เกิดจากภายใน คือ การมีต้นทุนเดิม (ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี ความรู้ภูมิปัญญา) อยู่สูง การมีกระบวนการสร้างการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การมีผู้นำผู้อาวุโสที่เป็นกลไกหลักของชุมชน ทำหน้าที่อย่างเข้มแข็ง และความต้องการได้รับการยอมรับให้ชุมชนมีสถานะตามกฎหมายของประเทศไทย ส่วนที่เป็นเงื่อนไขภายนอกคือ การถูกรอปรองและเข้มแข็งจากบุคคล/หน่วยงานภายนอกที่พยายามเข้าไปครอบงำทางอำนาจเหนือชุมชน และการรุกรานของกระแสบริโภควัตถุ ของระบบทุนนิยมเสรี

เมื่อชุมชนห้วยเฮี้ยะสามารถดำรงรักษาอัตลักษณ์ของชุมชนเอาไว้ได้ จึงส่งผลให้คนในชุมชนห้วยเฮี้ยะมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีการพึ่งพาช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของชุมชน ได้รับการดูแลรักษา วัฒนธรรม ประเพณี และความรู้ภูมิปัญญาที่เป็นคุณค่าของชุมชน ได้รับการสืบทอด และมีพื้นที่ทางสังคมให้อยู่ให้ยืน ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นชุมชนที่มีคุณค่า ในสายตาของชุมชนอื่น ๆ

Thesis Title Maintenance of Identity of Northern Minorities

Author Mr. Mongkol Panommit

Degree Master of Education (Nonformal Education)

Thesis Advisor Asst. Prof. Dr. Dusit Duangsa

ABSTRACT

The objectives of this qualitative research were to study the maintenance of ethnic identity of northern communities, and the conditions relating to such maintenance of ethnic identity. The researcher focused on studying the identity maintenance process amidst social changes during several time periods.

In this qualitative research, data were collected by the use of participant and non-participant observations, formal and informal interviews, and in-depth interviews. The collected data were examined, then, categorized according to the research objectives, analyses and descriptively presented.

The research results were as follows.

The researcher selected the ethnic community of Ban Houy Hia, Moo 8, Pang Ma Pa Sub-district, Pang Ma Pa District, Mae Hongson Province for this field study.

In this community it was found that there were still various physical identities, such as black tribal dress, local tribal language, and annually organized cultural and traditional activities.

Other abstract identities shown were behaviors, personality, and characteristics such as brotherhood and kinship, values, respect for seniors and nature and community environment.

Newly created identities found included compassion, submissiveness, tendency not to boast, friendship to all and fashionable identities of the new generation's. Those identities emerged and changed according to the changing situations from past to present.

Although each identity exists within changing situations during different periods, it has emerged from the conceptual bases of ideas and beliefs, lifestyles, culture, traditions and the traditional wisdom of the ethnic people accumulated over generations. Those identities can be considered as community potential, with the community building learning process to ensure their continuation until the present. Three key components have contributed to the identity maintenance process. First, a strong conceptual base focused on the stability and solidarity of the community. Second, The functional mechanism of the community itself as a pillar of the village, Third, methods for creating a variety of learning processes focused on the value of maintaining ethnic identity.

The researcher found that the conditions to maintain the above mentioned identities consisted of both internal and external conditions. The internal conditions consisted of a high level of existing capital, such as beliefs, culture, traditions, and local wisdom, a process for the creation of continuous learning, capable local leaders and elders who serve as a strong community foundation, and acceptance of the community as legal under Thai law. External conditions included oppression and persecution by persons and organizations from the outside, and encroachments by the materialism consumption behaviors' that come with capitalism.

When Bahn Houy Hia maintained its community identity, its members had good relations and could rely on one another, while its resources and environment were preserved. Its culture, tradition and local wisdom were valued and carried forth by the community, providing social space for their acceptance and sustainability.